

De Telegraaf

Laatste Amsterdamse smid trots op vakwerk. **Jan Kouwenhoven is versmolten met z'n ijzer.**

Door Mark Veldkamp

Amsterdam, zaterdag.

Het vuur in de Teerketelsteeg brandt al 135 jaar. In het oude hoekpand, pal achter het Singel worden de vetkooltjes al generaties opgestookt om het ijzer z'n warme oranje gloed te geven. Meestersmid Jan Kouwenhoven slaat sinds 1960 op het aambeeld en als hij de hamer over enige jaren neerlegt zal zijn zoon Arno deze waarschijnlijk weer oppakken.

En daarmee mag Amsterdam zich gelukkig prijzen. Want Kouwenhoven is de laatste smid die voor het vuur staat en op de oorspronkelijke wijze de gevelankers, stoephekken en hijshaken vervaardigt voor de stad. De meer dan 40 smederijen die de hoofdstad na de laatste wereldoorlog kende zijn stuk voor stuk verdwenen. Gebrek aan opvolging en concurrentie van goedkoper – en volgens Kouwenhoven ook afzichtelijk – ijzerwerk uit het buitenland, is daar de oorzaak van. Gelukkig zijn er nog enkele instanties en particulieren die echt smeedwerk op z'n waarde kunnen schatten. Zijn meeste klanten, waaronder Stadsherstel, Monumentenzorg en de Stichting Hendrick de Keyser, kent hij al 35 jaar. Daar is hij trots op. Het betekent dat hij vakwerk aflevert. Hij is versmolten met zijn ijzer. Maar ondanks de duizenden hamerslagen die de smid op het gloeiende ijzer laat neerdalen, realiseert hij zich dat de stad een steeds grotere achterstand oploopt. Hij kan het niet alleen.

Losse gevels

Samen met zijn onmisbare medewerker Leo, eveneens begiftigd met 'gouden handen' leveren ze smeedwerk af.

“Maar het is te weinig. Als ik door de stad loop durf ik nauwelijks nog omhoog te kijken. Ik krijg daar slapeloze nachten van. Na honderd of zelfs honderdvijftig jaar mag je toch wel eens wat gaan vervangen. Het aantal topgevels in de stad dat los staat is niet te tellen. Daar kan ik werkelijk wakker van liggen...”

Ondanks de enorme hoeveelheid aan siersmeedwerk in de stad dat nu, honderd jaar of meer na de plaatsing, dringend aan onderhoud toe is, blijkt Kouwenhoven vrijwel het enige adres in Amsterdam waar men terecht kan.

Gilde

“Het is echt onbegrijpelijk. Er is werk genoeg, maar er zijn nog maar een paar mensen die het vak verstaan. In België en Engeland zijn verscheidene academies waar je het vak kunt leren, in Nederland is er niet één opleiding meer. Als leerling op de ambachtsschool kreeg ik nog acht smids-uren. Tegenwoordig zit iedereen achter de computer.”

“Daarom hebben we zes jaar geleden besloten het Nederlandse Gilde van Kunstsmeden op te richten. Dit gilde beijvert zich voor het in het leven roepen van een opleiding. We willen daar oude vakmeesters voor inschakelen, de kennis is nu nog aanwezig, maar dan moet het niet lang meer duren...”

Een mooi plan, maar in de praktijk is er nog niets van de grond gekomen. “Tja, echte medewerking hebben we nog nergens gekregen. Jammer, want zo gaat er een mooi vak verloren. Laatst stond ik op het dak van Die Port van Cleve, dan zie ik overal staaltjes van puur vakmanschap om mij heen. Kijk eens naar de Gouden Bocht in de Herengracht, of het hek voor het pand aan de Nieuwe Herengracht 103, alles gegoten en geklonken. Daar is geen las-apparaat aan te pas gekomen. Een leek ziet dat misschien pas als hij erop wordt geattendeerd. Blijf er maar eens bij stilstaan en bedenk je dat alle krullen er met hamers en buigmallen zijn ingebracht. Als je daar het geïmporteerde

Volgens Kouwenhoven moeten er veel meer inspecties op het dak worden uitgevoerd. "Een schilder komt nooit boven de daklijst uit, die ziet dat dus niet. Maar het ijzerwerk dat de gevel rechtop houdt verkeert op veel plaatsen in zeer slechte staat. Ik kan het ook niet aan zien als er weer ergens een stoephek omver is gereden. Dat wordt dan vaak door een 'professioneel' bedrijf in het blauwe hardsteen gelijmd.

Verschrikkelijk. Daar gaat mijn hart van huilen, want ik weet dat de stoep na een flinke vorstperiode kapot springt. Zo'n stoep moet je vertroetelen, de baluster mooi in het lood gieten. Dat kost meer tijd, maar van een vakkundig gerestaureerd hek weet je dat je de komende honderd jaar niet meer langs hoeft te komen. Dat geeft mij een goed gevoel..."

materiaal naast houdt is je eerste reactie de beste; hup, over je schouder de gracht in..."

Het tweemansbedrijfje moet het voorlopig nog even doen zonder de hulp van Jan's 18-jarige zoon Arno. "Zoals gloeiend ijzer moet 'schrikken' in het koude water, zo moet Arno eerst maar even 'harden' bij een andere baas.

"Het is zwaar maar dankbaar werk. Je kunt dit alleen maar doen met de juiste instelling. Als je begint als 'zoontje van de baas', red je het niet.

Dat is een eeuwenoude opvatting en past uitstekend binnen de filosofie van ons bedrijfje waar we elke dag fluitend het vuur weer opstoken..."

Het schitterende hekwerk, uitgevoerd in Lodewijk de 15^e stijl, voor het pand op de Nieuwe Herengracht 103. Ruim honderd jaar na de plaatsing werd het door Kouwenhoven voor de eerste maal gerestaureerd...

Jan Kouwenhoven in de oude smederij, waar zelfs nog de koelbakken zijn terug te vinden waarin de stalen banden werden geklemd voor de wielen van de oude rijtuigen. "Vorige week kreeg ik hier een Amerikaan uit Texas, die vroeg of ik een hijshaak voor hem wilde smeden. Dat vond hij een veel mooier aandenken dan een stel klompen of een bos plastic tulpen. Hij heeft nogal wat overgewicht moeten betalen, maar hij was er apetrots op..."